

Kudüs... Ey Kudüs

Larry Collins, Dominique Lapierre

Kronik Kitap, İstanbul, 2017, 640 Sayfa, ISBN: 9752430136

Ubeydullah SEVİM

Kudüs meselesi, yaklaşık yüz yıldır dünya siyasetinin, bilhassa Orta Doğu olarak tesmiye edilen coğrafi bölgede siyasetin en önemli unsurunu teşkil etmektedir. İncelediğimiz bu kitap ise, Kudüs meselesine dair yazıldığı dönemden itibaren temel kitaplardan biri olmuştur. Bir Amerikan ve bir de Fransız iki yazarın müşterek bir şekilde telif ettiği bu eser; ‘Kudüs Topraklarının Paylaşılması 29 Kasım 1947’, ‘Para ve Silah 1948 Kışı’, ‘Kudüs Kuşatması 1948 İlkbaharı’ ve ‘Kutsal Şehir Uğruna Yapılan Savaş 14 Mayıs-16 Temmuz 1948’ başlıkları ile dört bölümden müteşekkildir. Kitap, müelliflerinin de belirttiği gibi ‘*ihtilafın doğuşunu*’ anlatıyor.

Kitabın ‘‘Kudüs Topraklarının Paylaştırılması 1948 İlkbaharı’’ isimli birinci bölümüne baktığımızda, Birleşmiş Milletler Örgütü’nün Filistin topraklarında bir Yahudi Devleti’nin tesis edilme kararı ile ihtilafın başladığını müşahade ediyoruz. Öngörülen Yahudi Devleti, devletin tesis edileceği bölgede nüfusun çoğunluğunun Arap olmasına rağmen Filistin’in yüzde elli yedisi Yahudilere ait olduğu belirtiliyordu. Aslında bu Yahudi Devleti kurulması fikrinin bir tarihi süreci vardır. II. Abdülhamid devrinden itibaren bir Yahudi Devleti kurulması fikri ve teşebbüsleri Yahudilerce gerçekleştirilmeğe çalışılmıştır. Nitekim Teodor Herzl bu sürecin mimarlarından. Malûmdur ki 1917 Balfour Deklarasyonu, Yahudilere, Filistin’de bir devlet sözü verilmişti. BM’de verilen karar ise otuz yıl süren iç çekişmeleri, İngilizler’in Filistin’i terketmesine yakın bir süreçte vuzuha kavuşturmağı istihdaf ettiği söylenebilir. Nitekim bu siyasi karar, Yahudilerce coşku ile kutlanmış ve binlerce yıllık uzak kaldıkları vatanlarına tekrardan sahip olabilmek imkanına kavuşmanın heyecanına gark olmuşlardır.

‘‘Para ve Silah 1948 Kışı’’ başlığı altındaki ikinci bölümde ise bir önceki paragrafta belirtilen Yahudi Devleti’nin tesis edilmesi fikrinin fiiliyata dökülmesi tetkik edilir. Yahudilerin Avrupa’daki ve bilhassa Amerika’daki Yahudiler’den para temin ederek silah satın alıp, İngiliz yönetimindeki limanlardan ve kara yollarından gizlice Filistin’e sokulması anlatır. Bu süreçte İsrail’in ilk ve dünyanın üçüncü kadın başbakanı olan Gold Meir’in Amerika’daki para ve silah temin etme girişimleri zikretmeğe değer. Teşebbüs ettiği her para toplama faaliyetinde yılmadan, olayın üzerine giderek adeta isteğini elde edene kadar mücadele etmesi Filistin’deki Yahudilerin silahlı mücadelede başarılı olmalarındaki en önemli unsuru teşkil etmektedir. Bu bölümde İngiliz yönetimi ve Yahudiler arasındaki kapalı kapılar arkasında gerçekleşen anlaşmalar, silah sokulmasındaki sağlanan kolaylıklar gibi İngiliz siyasetinin bu süreçte oynadığı siyasi role ve gayri resmi olaylara değinilir.

‘‘Kudüs Kuşatması 1948 İlkbaharı’’ isimli üçüncü bölümde ise ikinci başlık altında incelenen para toplama girişimleri neticesinde elde edilen silahlar ile verilen askeri mücadeleyi anlatır. Bu bölümde üzerinde en çok durulan durum ise Yahudilerin askeri kanadı olan Haganah örgütünün bu süreçte çok mühim bir rolü ifa ettiğini belirtmesidir. Haganah giriştiği operasyonlar ile Filistinlileri yıldırma sürecini benimsemiştir. Bu bağlamda gerçekleştirdiği katliamlar, köy baskınları ve kadınlara yönelik tecavüzler ise bu sürecin bir parçasını teşkil etmektedir. Haganah’a ek olarak bir diğer askeri kanat ise Palmach’tır. Palmach ise teknik olarak Haganah’a bağlı olmasına rağmen daha serbest hareketler ediyordu. Nitekim bu durum, hiyerarşi çerçevesinde teşekkül eden orduda bir problem teşkil edecektir ve ileride bu durum bir sorun olarak İsrail’in önüne gelecektir. Bu başlıkta anlatılan bir diğer husus ise Haganah’ın askeri operasyonlarına karşı Arapların verdiği askeri mücadeledir. Araplar ise ‘‘Arap Lejyon’’u çatısı altında Yahudilere karşı misilleme hareketlerine girişmişlerdir. Karşılıklı köy baskınları, köylere bayrak dikme, sniper ile donanmış askerleri tepelere yerleştirip karşılıklı vuruşma bu süreçte görülen olaylardandır. Yahudiler tarafından gerçekleştirilen en vahşice katliam ve köy baskını ise Deir Yasin Katliamı’dır. Bu katliam Yahudi-Arap askeri mücadelesindeki önemli bir virajı temsil etmektedir. Deir Yasin Katliamı; kadın çocuk demeden katliamların yapıldığı, kadınlara tecavüz

edildiği bir olaydır. Olayın şahitlerinden Halime Eyd mezkûr katliamı açıklarken şahit olduğu bir olayı şöyle anlatır: *‘‘Bir adamın, doğurmak üzere bulunan yengem Sahliye'nin boynuna ateş ettiğini, kasap bıçağıyla karnını yardığını gördüm’’*.

‘‘Kutsal Şehir Uğruna Yapılan Savaş, 14 Mayıs-16 Temmuz 1948’’ başlığını taşıyan dördüncü bölüme baktığımızda ise savaşın nihai kısmına dair olayların anlatıldığını görüyoruz. Arap siyasetçilerinin Filistin meselesine dair takındıkları tavır, kendi aralarında birlik olamama ve sürekli bir ihtilaf içinde bulunmaları bu bölümde anlatılan konulardan en önemlisidir. Nitekim Kral Abdullah, Emin el-Hüseyni, Cemal Abdülnasır ve bilumum Arap siyasetçilerinin Kudüs meselesindeki ihtilafları, Arapları kendi aralarında Yahudilere karşı birleşememelerine sebep olmuş ve Yahudilerin Araplara karşı giriştiği mücadelede elini güçlendiren bir durum olmuştur. Bu duruma etki eden bir diğer durum ise, Arap siyasetçilerinin ekserisinin, Kral Abdullah'ın bu meselede etkin bir rol oynamasını istememeleridir. Çünkü onlara göre Kral Abdullah'ın başarılı olması durumunda bölgedeki siyaset dengeleri değişecek ve Kral Abdullah'ın Kudüs meselesinde kahramanlık sıfatını elde etmesi onların statülerini tehlikeye sokacaktır.

Sonuç olarak incelemeğe çalıştığımız kitap, Kudüs meselesine dair beş yıllık bir saha çalışmasının neticesinde telif edilmiş olmasından mütevellit doğru bilgileri ihtiva eden emek ürünü bir kitap ve alanında telif olunmuş kitapların en önemlisidir. Nitekim kitabın baskı sayısı ve tercüme edildiği dil sayısı bu durumu tasrih eder mahiyettedir. Kitap, akıcı ve sürükleyici bir anlatıma sahiptir. Kitabı, Kudüs meselesine dair telif olunmuş diğer kitaplardan temyiz ve tefrik eden en önemli hususiyeti ise Kudüs'teki sosyal yaşantıyı dakik bir şekilde okuyucuya yansıtabilmiş olmasıdır. Bu yansıtmayı ise, kitabın yazılış sürecinde 1948 savaşını tecrübe etmiş kişiler ile sözlü mülakat gerçekleştirmeleri sayesinde yapabilmişlerdir. Siyasi bir mücadelenin askeri kanadını tasrih ederken, bu durumun halkta, bilhassa Kudüs gibi bir bölgede uzun zamandır birlikte hayat süren Arap ve Yahudi hakkında uyandırdığı tesirleri ve mezkûr kitlenin yaşantısındaki değişiklikleri gösterebilmesi, kitabın alanında temayüz etmesini sağlayan bir özelliğidir.